

Brutal bilvej over Bøjden Nor delte strandsøen

Havde det været i dag, ville statsbanerne aldrig få tilladelse til at anlægge en bilvej ud over det uberørte Bøjden Nor, og næppe heller et færgeleje på den smalle sandtange mellem noret og det sydfynske øhav. Slet ikke når man tager i betragtning, at hele området er omfattet af EU-direktiverne, der ligger til grund for Natura 2000-udpegningerne.

Men sådan tænkte kun de færreste i de dynamiske 1960'ere. Bilparken voksede eksplosivt, og alle krævede asfalterede genveje over alt i det ganske land. Det er i det perspektiv, at bilfærgeruten Bøjden-Fyns Hav fra 1967 skal ses.

Vejdæmningen ud til færgelejet kløvede på den mest brutale måde det lavvandede nor, som det fremgår af kortene, men i virkeligheden kunne det være gået endnu værre. Bøjden Nor stod opført som projekt nr. 46 på den liste med 84 »inddæmningsmuligheder«, som Hedeselskabet offentliggjorde i januar 1953.

Det lavvandede nor var tiltænkt en fremtidig skæbne som agerjord, og kun takket være en række yderst sparsommelige finansministre op gennem 1950'erne lykkedes det aldrig Statens Landvindingsudvalg og Hedeselskabet at skaffe bevillingerne til at realisere projektet.

Det lovgivningsmæssige grundlag for inddæmninger over hele landet var blevet vedtaget i sommeren 1953, hvorefter landbrugsministeren egenmægtigt kunne igangsætte i alt 84 projekter, men da finansministeriet aldrig åbnede for pengekassen, blev de store planer ikke til noget. Reelt blev færre end en håndfuld projekter gennemført.

Bøjden Nor er beskyttet af en landskabsfredning fra 1969. Sagen blev rejst af Danmarks Naturfredningsforening efter at den daværende ejer, Stensgård, havde luftet planer om at dræne den nordlige del af noret. I 1982

blev området overtaget af Fugleværnsfonden, som indførte ekstensiv græsning i krattet langs norets landside. Fonden står også bag planerne om at skabe nye strandenge og ynglepladser for engens vadefugle.

Dynamisk kyst

Den geomorfologiske oprindelse til Bøjden Nor er ganske klassisk. Der er tale om en tidligere lavvandet havbugt, som ved dannelse af en strandvold er blevet afsnøret fra havet. Kystudlingningen fortsætter stadig, men kun ved kraftigt højvande og stærk blæst skylles havvandet ind over strandvoldene.

På gammeldansk betød nor 'snævert farvand', og samme betegnelse anvendes på norsk og svensk. Ordet betragtes desuden som beslægtet med det engelske ord 'narrow'.

I dag har noret karakter af en strandlagune med vandudveksling med havet gennem en smal åbning. Blot to kilometer længere mod nord-øst fra færgelejet ligger Alne Nor, som med den voksende landtange Drejet er nået midtvejs i samme proces, der vil ende med at afsnøre den åbne vig som en lagune.

Naturmæssigt er Bøjden Nor omgivet af strandenge med en artsrig flora. Inden for området er der registreret tre vigtige naturtyper: kildevæld, kalkpræget overdrev samt vegetation på stenede strande og strandvolde.

Området er ynglested for 45 fuglearter og rastområde for tusindvis af vandfugle. Især bjergand forekommer i ekstraordinært store antal med flokke op mod 2500 rastende ænder sidst på vinteren. Der er ikke offentlig adgang til selve noret, men fuglene kan året rundt iagttages fra stranden og fra observationsskjul.

Vandområdet er overvejende mindre end en meter dybt og har en saltindhold på 8-16 promille. Både vandkvaliteten i selve noret og flere

Bøjden Nor

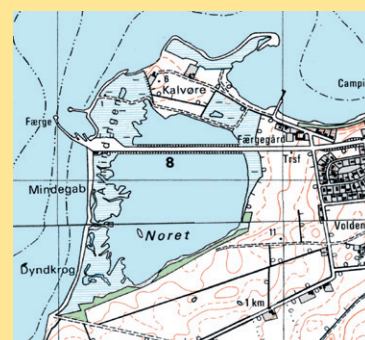
Lavvandet strandsø på 36 hektar på halvøen Horne Land, 10 kilometer vest for Faaborg. Gennemskæres af vejdæmning ud til færgelejet for Bøjden-Fyns Hav-ruten.

Fuglerig lokalitet, hvoraf 22 hektar ejes af Karen Krieger Fonden. Administreret siden 1982 af Fugleværnsfonden. 114 hektar naturfredet i 1969 og 1983. Udgør Natura 2000-lokalitet nr. 123.

Kortene er fra ca. 1860, 1983 og 2011 (ortofoto ©Faaborg-Midtfyn kommune & Grundkort Fyn).

Faaborg-Midtfyn kommune.

Koordinater: 6106734, 569348.

Erfaringerne fra bygning af fugleøer på andre naturlokaliteter er taget med i betragtning ved konstruktionen af øerne i Bøjden Nor. For eksempel bruges der moræner fremfor landbrugsjord for at undgå næringsrige materialer, der giver uønsket opvækst af høje urter. Mod havet udlægges en stenbræmme for at forhindre erosion fra bølger, og et stenrev med lidt større sten anlægges fra toppen af øerne og ud under vandfladen. Foto: Helle Hjorth/Fugleværnsfonden.

af de omgivende naturtyper belastes dog negativt af næringsstoffer fra landbrug og af kvælstof fra luften. Desuden er der problemer med både dræning og tilgroning.

Disse problemer er der imidlertid truffet beslutning om at gøre noget ved.

Fremtiden formes

Takket være en fremsynet miljøforvaltning i Faaborg-Midtfyn kommune er der skaffet et tilskud på 4,3 mio. kr. fra EU's såkaldte LIFE+-program til et naturprojekt, der skal skabe markante forbedringer af naturindholdet i Bøjden Nor. Projektet vil blive gennemført i perioden 2010-2013, og den samlede udgift løber op i 8,6 mio. kr.

Projektet har gjort det muligt at opkøbe 25 hektar landbrugsjord syd og øst for Noret, som derefter konverteres til natur. Umiddelbart vil det især gavne den flora og de fuglearter, der er knyttet til naturtypen overdrev, men formindsket udslip af gødningsstoffer fra de omlagte marker vil også gavne vandkvaliteten i selve noret.

Strandtudsen er en af de beskyttede arter, der trænger til hjælp, og der vil blive gravet et antal nye vandhuller til tudserne. Den opgravede jord udlægges derefter som rævesikrede øer i det lavvandede nor, hvor man forventer, at ynglefugle som vibe, rødben, klyde og grågås vil sætte pris på dette initiativ.

Faaborg-Midtfyn Kommune har som natur- og miljømyndighed søgt EU om den økonomiske håndsrækning, der har gjort det ambitiøse projekt muligt. EU-tilskuddet på 4,3 mio. kr. udgør halvdelen af de samlede omkostninger til forbedringerne for fugle, padde og norets natur i det hele taget.

Karen Krieger Fonden, der ejer 22 hektar ud til Bøjden Nor, betaler 2,5 mio. kr. til projektet, mens Fugleværnsfonden lægger 500.000 kr. i

opgaven. Endelig betaler borgerne i Faaborg-Midtfyn Kommune de resterende 1,3 mio. kr. til naturprojektet, der i alt koster 8,6 mio. kroner.

Generationskontrakt i praksis

Bøjden Nor-projektet blev præsenteret for beboere og en større offentlighed 2. april 2011 ude ved noret, hvor der var arrangeret rundtur i området.

Der blev budt velkommen af den politiske ildsjæl bag projektet, for-

Labrador-retrieveren Ivar er en robust vandringsven for udvalgsformand Grete Justesen, der personligt er levende optaget af både miljø og natur i Faaborg-Midtfyn Kommune. Den konservative politiker er desuden formand for Det Grønne Råd, bestyrelsesmedlem i i MiljøForum Fyn og bestyrelsesformand for MOTAS, hvor 15 kommuner samarbejder om håndtering af farligt affald. Foto: Lars Skaning.

Bøjden Nor er det allerbedste sted i Danmark, hvis man vil opleve store flokke af bjerggænder. Normalt holder denne dykand til et stykke fra kysterne, hvor den er svær at se fra land, men fra Fugleværnsfondens observationsskjul ved bredden af noret kan publikum komme ganske tæt på bjerggænderne. Sidst på vinteren kan der forekomme flokke på 500 til 2500 fugle. Foto: Gunnar Knudsen.

manden for kommunens teknik- og miljøudvalg, Grete Justesen, der bl.a. sagde:

»Jeg færdes jævnligt herude, og jeg ser frem til, at der kommer mere dybde i naturområderne og et mere varieret dyre- og planteliv. Så bliver det endnu mere berigende at komme her. Og vi lever op til den »Count Down-aftale«, Faaborg-Midtfyn kommune har underskrevet om naturens mangfoldighed og vores forpligtigelse til at overdrage den til kommende generationer. Allerhelst i bedre og mere mangfoldig stand end vi modtog den. Det er nok en opgave, der kan give anledning til eftertanke. Som konserverative kalder vi det generationskontrakten.«

»Count Down-aftalen« refererer til den hensigtserklæring, som Danmark sammen med de øvrige europæiske lande vedtog for 12 år siden for at stoppe tabet af biodiversitet. På det første verdenstopmøde om miljø i Rio de Janeiro i 1992 lovede deltagerne at beskytte verdens biodiversitet, dvs. mangfoldigheden af dyr og planter, og at skabe bæredygtig udnyttelse af naturens ressourcer. På FN's verdenstopmøde i Johannesburg 2002 vedtog man som fælles mål at opnå en

betydelig reduktion i tabet af biodiversitet inden 2010, men allerede i 1998 havde EU besluttet at skærpe FN's målsætning, så tabet af biodiversitet i EU skulle være stoppet senest i 2010.

Det lykkedes ikke, hovedsageligt på grund af manglende politisk vilje og utilstrækkelige investeringer. Også Danmark undlod at foretage de nødvendige investeringer, så tilbagegangen i biodiversitet fortsatte. Da regnskabet's time var inde i 2010, klarede EU imidlertid udfordringen ved at forlænge fristen for stoppet til 2020.

Næste projekt er bevilget

Faaborg-Midtfyn kommune står parat med sit næste »Count Down«-projekt.

Sammen med seks andre kommuner, Naturstyrelsen Fyn og Fugleværnsfonden har man udarbejdet et stort samlet naturprojekt for højmoser, kildevæld, rigkær og de såkaldte »hvas avnknippe«-moser. Også i denne sammenhæng har man ansøgt EU som hovedsponsor for en samlet bevilling på 33 mio. kr.

Projektet, som Faaborg-Midtfyn

kommune skal stå som koordinator for, vil omfatte 790 hektar, hvoraf halvdelen er i privat eje. En del af pengene skal bruges til at udbetale kompensationsbeløb til i alt 169 private jordejere, så de accepterer at »tåle« naturforbedringer på deres ejendomme, bl.a. ved at opgive dyrkning.

»Med EU LIFE projektet viser kommunerne og staten et forbilledligt samarbejde. Projektet er et meget tydeligt eksempel på, at kommunerne kan og vil løse de store og udfordrende opgaver, der er forbundet med at sikre naturgrundlaget i Danmark,« udtalte udvalgsformanden Grete Justesen på vegne af projektparterne i august 2012, da det store beløb blev bevilget.

KILDER

Forfatterens besøg på lokaliteten, 12. maj 2011.

Hansen, Kjeld: Det tabte land. Gads Forlag 2008.

Velkommen til Bøjden Nor Sydlyn. Pjece udarbejdet af DOF/Fugleværnsfonden. 1. udgave, efterår 2006.

www.dn.dk/Default.aspx?ID=25384

www.fuglevaernsfonden.dk

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet i Bøjden Nor, så brug dette link: www.dofbasen.dk

Herunder ses en oversigt over de 209 fuglearter, som er registreret fra **Bøjden Nor**, pr. 7. januar 2012. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Rødstrubet Lom	(4/5)	Bjergand	(734/647288)	Hjejle	(497/94451)	Rovterne	(1/1)
Sortstrubet Lom	(1/1)	Ederfugl	(159/63694)	Strandhjejle	(150/615)	Splitterne	(366/1541)
Lille Lappedykker	(662/3860)	Havlit	(40/215)	Vibe	(1155/58592)	Fjordterne	(21/36)
Toppet Lap-pedykker	(361/1092)	Sortand	(36/345)	Islandsk Ryle	(202/713)	Havterne	(449/1939)
Gråstrubet Lap-pedykker	(220/583)	Fløjlsand	(2/14)	Sandløber	(27/44)	Dværgterne	(171/439)
Nordisk Lap-pedykker	(9/10)	Hvinand	(737/11062)	Dværgryle	(141/322)	Sortterne	(5/6)
Sorthalset Lap-pedykker	(27/37)	Lille Skallesluger	(117/293)	Temmincksryle	(12/23)	Lomvie	(1/1)
Skarv	(736/12659)	Toppet Skallesluger	(840/6414)	Krumnæbbet Ryle	(171/591)	Alk	(25/96)
Silkehejre	(10/10)	Stor Skallesluger	(35/224)	Sortgrå Ryle	(11/12)	Tejst	(1/1)
Sølvhejre	(1/1)	Amerikansk Skarveand	(20/20)	Almindelig Ryle	(814/20591)	Søkonger	(1/1)
Fiskehejre	(1090/7673)	Hvepsevåge	(19/74)	Kærløber	(12/12)	Klippehue/Tamdue	(3/87)
Hvid Stork	(1/1)	Rød Glente	(11/13)	Brushane	(207/763)	Huldue	(3/5)
Skestork	(2/3)	Havørn	(5/5)	Enkeltbekkasin	(5/5)	Ringdue	(262/1070)
Knopsvane	(1241/13201)	Rørhøg	(92/102)	Dobbeltbekkasin	(372/1543)	Tyrkerdue	(26/74)
Sortsvane	(2/2)	Blå Kærhøg	(40/40)	Tredækker	(1/1)	Gøg	(50/61)
Pibesvane	(34/295)	Duehøg	(8/8)	Skovsneppe	(5/5)	Mosehornugle	(14/16)
Sangsvane	(495/9085)	Spurvehøg	(138/166)	Stor Kobbersnepe	(45/69)	Mursejler	(22/62)
Sædgås	(9/52)	Musvåge	(268/1080)	Lille Kobbersnepe	(174/599)	Isfugl	(5/6)
Kortnæbbet Gås	(1/1)	Fjeldvåge	(33/50)	Småspove	(8/16)	Stor Flagspætte	(12/12)
Blisgås	(14/186)	Fiskeørn	(10/10)	Storspove	(82/155)	Hedelærke	(1/1)
Grågås	(715/73897)	Tårnfalk	(396/473)	Sortklire	(283/914)	Sanglærke	(419/4197)
Indisk Gås	(5/5)	Aftenfalk	(1/1)	Rødben	(922/5160)	Digesvale	(177/3657)
Canadagås	(185/1888)	Dværgfalk	(7/8)	Damklire	(38/38)	Landsvale	(293/3563)
Bramgås	(54/2829)	Lærkefalk	(1/1)	Hvidklire	(658/3899)	Bysvale	(103/512)
Knortegås	(53/754)	Vandrefalk	(12/12)	Svaleklire	(92/172)	Skovpiber	(18/60)
Nilgås	(3/11)	Agerhøne	(14/39)	Tinksmid	(127/261)	Engpiber	(426/2382)
Gravand	(878/6276)	Fasan	(64/95)	Mudderklire	(388/1488)	Skærpiber	(56/83)
Mandarinand	(2/2)	Vandrikse	(77/100)	Stenvender	(41/68)	Bjergpiber	(1/1)
Pibeand	(714/36200)	Plettet Rørvagtel	(1/1)	Odinshane	(13/16)	Gul Vipstjert	(134/479)
Knarand	(174/538)	Engsnarre	(1/1)	Sorthovedet Måge	(1/1)	Bjergvipstjert	(6/9)
Krikand	(736/21177)	Grønbenet Rørhøne	(55/69)	Dværgmåge	(22/34)	Hvid Vipstjert	(467/2895)
Gråand	(1342/90829)	Blishøne	(1163/111935)	Hættemåge	(980/63254)	Silkehal	(21/1269)
Spidsand	(338/1826)	Trane	(1/1)	Stormmåge	(550/8614)	Gærdesmutte	(165/245)
Atlingand	(13/19)	Strandskade	(827/3945)	Sildemåge	(15/21)	Jernspurv	(50/123)
Skeand	(233/1204)	Klyde	(671/3866)	Middelhavs-sølvmåge	(1/1)	Rødhals	(110/156)
Rødhovedet And	(14/14)	Lille Præstekrave	(66/122)	Sølvmåge	(878/18936)	Nattergal	(4/4)
Taffeland	(978/108121)	Stor Præstekrave	(945/8416)	Kaspisk Måge	(1/1)	Husrødstjert	(3/4)
Troldand	(1331/413814)	Hvidbrystet Præstekrave	(1/2)	Svartbag	(753/2066)	Rødstjert	(33/41)
				Ride	(6/6)	Bynkefugl	(21/27)
				Sandterne	(1/3)	Stenpikker	(78/235)

Ringdrossel	(1/4)
Solsort	(317/900)
Sjagger	(67/6977)
Sangdrossel	(52/139)
Vindrossel	(48/439)
Misteldrossel	(8/15)
Kærsanger	(11/22)
Rørsanger	(80/133)
Gulbug	(92/143)
Gærdesanger	(46/72)
Tornsanger	(123/292)
Havesanger	(70/104)
Munk	(53/62)
Skovsanger	(1/1)

Gransanger	(133/263)
Løvsanger	(32/48)
Fuglekonge	(42/161)
Grå Fluesnapper	(19/22)
Broget Fluesnapper	(6/8)
Skægmejse	(2/15)
Halemejse	(3/13)
Sumpmejse	(13/21)
Blåmejse	(157/361)
Musvit	(299/832)
Spætmejse	(2/2)
Træløber	(3/3)
Korttået Træløber	(2/2)

Rødrygget Tornskade	(5/7)
Stor Tornskade	(8/8)
Skovskade	(1/1)
Husskade	(51/81)
Allike	(38/1666)
Råge	(39/195)
Sortkrage	(78/104)
Gråkrage	(350/1136)
Ravn	(63/100)
Stær	(460/22182)
Gråspurv	(21/131)
Skovspurv	(45/391)
Bogfinke	(192/621)

Kvækerfinke	(5/38)
Grønirisk	(159/809)
Stillits	(113/555)
Grønsisken	(21/286)
Tornirisk	(385/7671)
Bjergirisk	(103/3313)
Stor Gråsisken	(2/3)
Lille Korsnæb	(1/1)
Dompap	(6/13)
Snespurv	(20/141)
Gulspurv	(206/650)
Rørspurv	(215/509)
Bomlærke	(4/4)

Herunder ses en oversigt over de 19 andre dyr (end fugle), som er registreret fra **Bøjden Nor**, pr. 7. januar 2012. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Strandtudse	(1/1)
Butsnudet Frø	(1/1)
Lille Kålsommerfugl	(1/2)
Grønåret Kålsommerfugl	(2/15)
Søgekåbe	(1/1)

Dagpåfugleøje	(1/1)
Admiral	(3/3)
Tidselsommerfugl	(1/6)
Nædesommerfugl	(1/1)
Storpletet Perlemor-sommerfugl	(1/2)

Græsrandoje	(2/42)
Engrandoje	(2/12)
Lille Ildfugl	(1/1)
Hare	(12/13)
Egern	(1/1)

Ræv	(3/3)
Lækat	(3/3)
Marsvin	(6/29)
Snog	(1/1)

Plantelivet ved Bøjden Nor

TBU 32/114: Kysten mellem Horne Næs Skov og Bøjden Landingssted

På strækningen mellem Horne Næs Skov og Dyndkrog ses stejle kystklinter; botaniske oplysninger om disse foreligger ikke.

Bøjden Nor er et lavvandet, brakt nor med ren sandbund. Den

submerse vegetation domineres af børsteblandet vandaks og en Cladophora-art. Af kransnålalger er fundet Chara baltica.

På strækningen mellem Dyndkrog og holmen Kalvøre adskilles Bøjden Nor fra Lillebælt af strandengsområdet Almindingen: på engene nærmest Dyndkrog ses

soløjealant, spidshale, udspilet og fjernakset star, strandfirling, fliget vejbred, dansk kokleare, strandgåsefod, kveller, fåblomstret, fladtrykt, strand- og blågrøn kogleaks.

På ralstrand ved Bøjden vokser den meget sjældne var. petraea af strandlimurt, og på oppumpet

sand ved den nye færgehavn i Bøjden er fundet den meget sjældne skorem.

Bøjden Nor og dets omgivelser (i alt 118 hektar) er fredet.

Kilder: se Gravesen 1979.